

Spis treści

Wykaz skrótów	XVII
Przedmowa do trzynastego wydania	XXIII

Rozdział I. Wprowadzenie do prawa cywilnego	1
§ 1. Prawo cywilne	1
I. Prawo publiczne i prawo prywatne	1
1. Wprowadzenie	1
2. Prawo prywatne	2
3. Prawo publiczne	3
4. Użyteczność wyróżnienia	3
II. Gałęzie prawa, kompleksowe regulacje prawne, dyscypliny naukowe i dydaktyczne	4
1. Gałęzie prawa	4
2. Kompleksowe regulacje prawne	5
3. Dyscypliny naukowe i dydaktyczne	5
III. Status prawa cywilnego	6
1. Metoda regulacji	6
2. Przedmiot regulacji	8
IV. Zakres prawa cywilnego	8
1. Uwagi wstępne	8
2. Prawo pracy	9
3. Prawo rodzinne	10
4. Prawo handlowe	11
5. Prawo rolne	13
6. Prawo spółdzielcze	13
V. Systematyka prawa cywilnego	13
1. Uwagi ogólne	13
2. Poszczególne działy prawa cywilnego	14
3. Inne wyróżnienia zespołów norm cywilnoprawnych	15
VI. Zasady prawa cywilnego	15
1. Pojęcie	15
2. Katalog zasad	16
§ 2. Unifikacja i kodyfikacja prawa cywilnego w Polsce	18
I. Unifikacja prawa cywilnego	19
1. Druga Rzeczpospolita	19
2. Okres powojenny	21
II. Kodyfikacja prawa cywilnego	22
1. Pierwsze próby kodyfikacji	22
2. Uchwalenie Kodeksu cywilnego	24

3. Charakter prawny	25
4. Zakres	25
5. Podział	26
6. Forma	27
7. Warstwy ideologiczne	27
III. Reforma Kodeksu w Rzeczypospolitej Polskiej	27
Rozdział II. Źródła prawa cywilnego	30
§ 3. Rodzaje źródeł	30
I. Uwagi wstępne	30
II. Prawo stanowione	31
III. Zwyczaje i prawo zwyczajowe	32
1. Zwyczaje	32
2. Prawo zwyczajowe	34
IV. Rola orzecznictwa	35
V. Rola nauki	35
§ 4. Ważniejsze rodzaje norm i przepisów prawa cywilnego	36
I. Uwagi ogólne	36
1. Struktura normy prawnej	36
2. Norma a przepis prawny	37
II. Ważniejsze rodzaje norm prawa cywilnego	38
1. Normy bezwzględnie i względnie wiążące oraz semiimperatywne	38
2. Normy kompetencyjne	40
3. Metanormy	41
III. Ważniejsze rodzaje przepisów prawa cywilnego	42
1. Definicje legalne	42
2. Przepisy odsyłające	42
3. Klauzule generalne	43
§ 5. Obowiązywanie norm prawa cywilnego w zasięgu czasowym i przestrzennym	47
I. Obowiązywanie norm w zasięgu czasowym	48
1. Początek obowiązywania	48
2. Koniec obowiązywania	49
II. Prawo intertemporalne	50
1. Uwagi ogólne	50
2. Zasada nieretroakcji	50
3. Kolizje norm nieobjętych zasadą nieretroakcji	51
III. Obowiązywanie norm prawa cywilnego w zasięgu przestrzennym	54
IV. Prawo prywatne międzynarodowe	54
Rozdział III. Stosowanie prawa cywilnego	55
§ 6. Model stosowania prawa	55
I. Model normatywny	55
II. Trójczłonowy model stosowania prawa	56
§ 7. Ustalenie stanu faktycznego sprawy	56
I. Reguły dowodowe	56
1. Dowody	56
2. Rozkład ciężaru dowodu	57

II. Domniemania	58
1. Domniemanie faktyczne	58
2. Domniemanie prawne	58
3. Domniemanie dobrej wiary	61
4. Moc wiążąca orzeczeń	62
§ 8. Ustalenie właściwej normy dla rozstrzygnięcia sprawy	63
I. Wykładnia prawa	64
1. Uwagi wstępne	64
2. Dyrektywy językowe	65
3. Dyrektywy systemowe	66
4. Dyrektywy funkcjonalne	68
5. Wyniki wykładni	70
II. Wnioskowanie z norm o normach	70
1. Pojęcie	70
2. Reguły instrumentalnego nakazu i zakazu	71
3. Reguły <i>a fortiori</i>	71
4. Analogia z ustawy	71
5. Analogia z prawa	72
III. Związanie sądu w działaniach interpretacyjnych i inferencyjnych	73
1. Uwagi wstępne	73
2. Nadzór judykacyjny	73
3. Zasady prawne	73
4. Powszechnie obowiązująca wykładnia	75
5. Wskazania wspomagające	76
IV. Zbieg norm	77
V. Wykładnia prawa wspólnotowego	77
1. Reguły wykładni	77
2. Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa krajowego	78
3. Właściwość sądów	78
§ 9. Wiążące ustalenie konsekwencji prawnych stanu faktycznego	79
Rozdział IV. Prawo podmiotowe	81
§ 10. Pojęcie prawa podmiotowego	81
I. Koncepcja prawnonaturalna i system prawny	81
1. Prawo podmiotowe i system prawny	81
2. Koncepcja umiarkowanego pozytywizmu	82
II. Określenie prawa podmiotowego	82
1. Stosunek cywilnoprawny	82
2. Definicja prawa podmiotowego	83
3. Przydatność koncepcji prawa podmiotowego	86
III. Uprawnienia	87
1. Uwagi ogólne	87
2. Roszczenia	88
3. Uprawnienia kształtujące	88
4. Zarzut	89
§ 11. Rodzaje praw podmiotowych	90
I. Uwagi wstępne	90
II. Prawa bezwzględne i względne	90

1. Prawa bezwzględne	90
2. Prawa względne	91
3. Prawo podmiotowe w zobowiązaniach realnych	91
4. Przyporządkowane prawa bezwzględne	92
III. Prawa akcesoryjne i związane	92
1. Prawa akcesoryjne	93
2. Prawa związane	93
IV. Prawa majątkowe i niemajątkowe	93
1. Prawa majątkowe	93
2. Prawa niemajątkowe	94
V. Prawa przenoszalne i nieprzenoszalne	95
1. Uwagi wprowadzające	95
2. Zbywalność	95
3. Dziedziczność	96
VI. Prawa tymczasowe	96
§ 12. Sposoby nabycia i utraty prawa podmiotowego	97
I. Uwagi wstępne	97
II. Nabycie pochodne i pierwotne	98
1. Nabycie pochodne	98
2. Nabycie pierwotne	99
III. Następstwo pod tytułem szczególnym i ogólnym	99
1. Następstwo pod tytułem szczególnym	99
2. Następstwo pod tytułem ogólnym	100
IV. Nabycie translatywne i konstytutywne	101
1. Nabycie translatywne	101
2. Nabycie konstytutywne	101
V. Utrata prawa	102
1. Uwagi ogólne	102
2. Połączenie prawa i obowiązku	102
§ 13. Realizacja prawa podmiotowego	102
I. Wykonywanie	103
II. Nadużycie	103
1. Teoria zewnętrzna	104
2. Teoria wewnętrzna	105
3. Stosowanie instytucji nadużycia prawa podmiotowego	106
III. Ochrona	107
1. Ochrona sądowa	107
2. Pomoc własna	108
IV. Kolizja praw podmiotowych	108
Rozdział V. Przedmioty stosunku cywilnoprawnego	110
§ 14. Uwagi wstępne	110
§ 15. Rzeczy	111
I. Pojęcie	111
1. Cechy konstytutywne	111
2. Wyłączenia	112
II. Rzeczy ruchome i nieruchome	113
1. Podstawa podziału	113
2. Grunty	114

3. Budynki	114
4. Części budynków	115
5. Księgi wieczyste	115
III. Rzeczy oznaczone co do gatunku i co do tożsamości	115
1. Pojęcie	115
2. Doniosłość prawna	116
IV. Części składowe rzeczy i przynależności	116
1. Części składowe	116
2. Przynależności	118
V. Pożytki	119
1. Pojęcie i rodzaje	119
2. Konsekwencje prawne	120
§ 16. Przedmioty inne niż rzeczy	121
I. Przedmioty materialne niebędące rzeczami	121
1. Ciecze i gazy	122
2. Kopaliny	122
3. Zwierzęta w stanie wolnym	122
II. Przedmioty niematerialne	123
1. Energia	123
2. Dobra o charakterze intelektualnym	123
3. Dobra osobiste	124
4. Pieniądze	124
5. Papiery wartościowe	124
III. Przedsiębiorstwo	125
1. Uwagi wstępne	125
2. Pojęcie	125
3. Konsekwencje i charakter prawny	127
4. Gospodarstwo rolne	128
IV. Zbycie przedsiębiorstwa	130
1. Uwagi wstępne	130
2. Pojęcie zbycia przedsiębiorstwa	130
3. Forma	131
V. Odpowiedzialność za długi związane z prowadzeniem zbytego przedsiębiorstwa	132
1. Uwagi wstępne	132
2. Odpowiedzialność zbywcy przedsiębiorstwa	132
3. Solidarna odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa	133
§ 17. Majątek i mienie	134
I. Majątek	134
1. Pojęcie	134
2. Sukcesja uniwersalna	135
3. Zarząd	136
4. Odpowiedzialność	136
5. Surogacja	136
II. Mienie	137
Rozdział VI. Osoby fizyczne	138
§ 18. Uwagi ogólne	138
I. Podmiotowość człowieka	138

1. Podmiot praw	138
2. Zdolność prawna	139
3. Zdolność do czynności prawnych	139
II. Indywidualizacja osób fizycznych	139
1. Nazwisko i imię	140
2. Dodatkowe dane osobowe	141
3. Stan rodzinny	141
4. Płeć	142
5. Wiek	143
6. Stan cywilny	143
7. Rejestry stanu cywilnego	144
8. Ewidencja ludności	145
III. Miejsce zamieszkania	145
1. Uwagi ogólne	145
2. Osoby pełnoletnie	146
3. Dzieci lub podopieczni	147
§ 19. Zdolność prawna osób fizycznych	148
I. Początek	148
1. Urodzenie się dziecka	148
2. Status cywilnoprawny <i>nasciturus</i>	148
II. Zakres	151
III. Ustanie	152
1. Śmierć	152
2. Stwierdzenie zgonu	153
3. Uznanie za zmarłego	154
§ 20. Ochrona dóbr osobistych	155
I. Pojęcie i rodzaje	157
1. Pojęcie	157
2. Typy	159
II. Konstrukcja prawna	169
III. Przesłanki ochrony	171
1. Bezprawność	171
2. Uchylenie bezprawności	172
IV. Środki ochrony	175
1. Ustalenie	175
2. Zaniechanie	175
3. Usunięcie skutków naruszenia	176
4. Zadośćuczynienie pieniężne lub zapłata na cel społeczny	176
5. Stosunek do ochrony pozakodeksowej	179
6. Odszkodowanie	179
Rozdział VII. Osoby prawne	180
§ 21. Konstrukcja osób prawnych	180
I. Pojęcie	180
1. Założenia ogólne	180
2. Metoda regulacji prawnej	182
3. Funkcje	183
II. Ogólna regulacja osób prawnych	183
1. Uwagi wstępne	183

2. Powstanie i rejestry	184
3. Nazwa	184
4. Siedziba	184
5. Organy	185
6. Dobra osobiste	187
§ 22. Rodzaje osób prawnych	189
I. Państwowe osoby prawne	190
1. Skarb Państwa	190
2. Inne państwowe osoby prawne	193
3. Szczególne zadania ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa	194
II. Jednostki samorządu terytorialnego	195
1. Gminy	195
2. Związki międzygminne	196
3. Powiat	196
4. Województwo	196
III. Korporacyjne i fundacyjne osoby prawne	197
1. Korporacyjne	197
2. Fundacyjne	197
§ 23. Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną	198
I. Uwagi wstępne	198
II. Nowa regulacja prawna	199
1. Pojęcie	199
2. Reżim prawny	200
III. Trzeci podmiot prawa cywilnego	202
Rozdział VII¹. Konsumenci i przedsiębiorcy	204
§ 23 ¹ . Konsumenci	204
I. Uwagi wstępne	204
II. Pojęcie konsumenta	205
§ 23 ² . Przedsiębiorcy	208
I. Firma	212
Rozdział VIII. Czynności prawne i inne zdarzenia cywilnoprawne	215
§ 24. Zdarzenia cywilnoprawne	215
I. Pojęcie i skutki	215
1. Pojęcie	215
2. Skutki	216
II. Typy zdarzeń cywilnoprawnych	216
1. Podstawa wyróżnienia	216
2. Typologia	217
§ 25. Pojęcie i postacie czynności prawnych	218
I. Pojęcie	219
1. Określenie ogólne	219
2. Oświadczenie woli	220
3. Oświadczenia innego rodzaju	220
II. Postacie czynności prawnych	221

1. Jednostronne, umowy i uchwały	221
2. Zgoda osoby trzeciej	222
3. Indywidualnie adresowane	223
4. Realne i konsensualne	225
5. Między żyjącymi i na wypadek śmierci	226
6. Zobowiązujące, rozporządzające i o podwójnym skutku	226
7. Przysparzające	228
8. Upoważniające	229
9. Kauzalne i abstrakcyjne	229
10. Czynności powiernicze	233
§ 26. Forma oświadczenia woli	233
I. Swoboda formy	234
1. Uwagi ogólne	234
2. Oświadczenia wyraźne i dorozumiane	235
II. Formy szczególne i ich rodzaje	236
1. Zwykła forma pisemna	237
2. Z datą pewną	240
3. Z poświadczeniem podpisu	241
4. Akt notarialny	241
5. Forma elektroniczna kwalifikowana	242
6. Uwagi końcowe	245
III. Skutki niedochowania formy	246
1. Forma czynności prawnej zastrzeżona pod rygorem nieważności (<i>ad solemnitatem</i>)	246
2. Forma czynności prawnej zastrzeżona dla wywołania określonych skutków prawnych (<i>ad eventum</i>)	246
3. Forma czynności prawnej zastrzeżona dla celów dowodowych (<i>ad probationem</i>)	246
IV. Zakres zastosowania form szczególnych	247
1. Forma z mocy ustawy	247
2. Forma z mocy umowy	249
3. Forma następczych czynności prawnych	249
4. Zakres zastosowania elektronicznej formy czynności prawnej	253
V. Pismo potwierdzające zawarcie umowy	253
§ 27. Wykładnia oświadczeń woli	254
I. Uwagi ogólne	254
1. Pojęcie wykładni	254
2. Ogólne dyrektywy wykładni	255
II. Metoda wykładni	257
1. Oświadczenia woli składane indywidualnym adresatom	257
2. Oświadczenia woli kierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców ..	258
3. Testamenty	259
III. Wykładnia oświadczeń woli wyrażonych pisemnie	259
1. Uwagi ogólne	259
2. Ograniczenia dowodowe	260
3. Zasady europejskiego prawa kontraktów	261
§ 28. Zdolność do czynności prawnych	261
I. Pojęcie	262
1. Uwagi ogólne	262

2. Osoby prawne	263
3. Osoby fizyczne	263
II. Brak zdolności do czynności prawnych	263
1. Wiek	263
2. Ubezważnowolnienie całkowite	264
3. Skutki	264
III. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	265
1. Wiek	265
2. Ubezważnowolnienie częściowe	266
3. Skutki	266
IV. Pełna zdolność do czynności prawnych	269
§ 29. Wady oświadczenia woli	269
I. Uwagi ogólne	270
II. Brak świadomości lub swobody	270
1. Pojęcie	270
2. Zakres podmiotowy	271
III. Pozorność	272
1. Pojęcie	272
2. Skutki pozorności	273
3. Pozorność a oświadczenie woli nie na serio, zastrzeżenie potajemne i czynności fiducyjne	274
IV. Błąd	274
1. Pojęcie	274
2. Przypadki szczególne	276
3. Skutki	277
V. Podstęp	277
1. Pojęcie	277
2. Skutki	278
VI. Groźba	279
VII. Uchylenie się od skutków prawnych	280

Rozdział IX. Treść czynności prawnej 282

§ 30. Swoboda kształtowania treści czynności prawnych	282
I. Uwagi ogólne	282
1. Pojęcie treści czynności prawnej	282
2. Zasada swobody kształtowania treści	283
3. Wzorzec kompetencji generalnej	284
II. Ograniczenia	285
1. Prawa przyrody	286
2. Normy bezwzględnie wiążące	286
3. Obejście ustawy	287
4. Zasady współżycia społecznego	288
III. Skutki naruszenia	288
§ 31. Elementy czynności prawnej	290
I. Rodzaje	290
1. <i>Essentialia negotii</i>	290
2. <i>Naturalia negotii</i>	290
3. <i>Accidentalialia negotii</i>	291

II. Warunek i termin	291
1. Warunek	291
2. Termin	295
Rozdział X. Zawarcie umowy	297
§ 32. Założenia ogólne	297
I. Konsens	298
1. Pojęcie	298
2. Zakres konsensu	298
3. Określenie stron	299
II. Swoboda zawierania umów	300
1. Pojęcie	300
2. Ograniczenia	300
3. Umowy adhezyjne	302
4. Zastępcze oświadczenie woli	302
5. Orzeczenie sądowe jako zdarzenie cywilnoprawne	304
6. Decyzja administracyjna jako zdarzenie cywilnoprawne	305
§ 33. Sposoby zawierania umów	305
I. Oferta i jej przyjęcie	306
1. Pojęcie oferty	306
2. Skutki złożenia oferty	308
3. Ustanie stanu związania ofertą	311
4. Przyjęcie oferty	312
5. Miejsce i czas zawarcia umowy	314
II. Negocjacje	315
1. Pojęcie	315
2. Prowadzenie negocjacji	316
3. Zawarcie umowy	316
4. List intencyjny	317
5. Zaproszenie do zawarcia umowy	319
III. Aukcja i przetarg	319
1. Uwagi wstępne	319
2. Charakter prawny oraz funkcja aukcji i przetargu	319
3. Ogłoszenie aukcji albo przetargu	320
4. Aukcja	322
5. Przetarg	323
6. Wadium	324
7. Unieważnienie umowy	326
Rozdział XI. Przedstawicielstwo ze szczególnym uwzględnieniem pełnomocnictwa i prokury	328
§ 34. Pojęcie przedstawicielstwa i pełnomocnictwa	328
I. Pojęcie przedstawicielstwa	328
1. Działanie w cudzym imieniu	328
2. Instytucje o zbliżonej funkcji	330
II. Pojęcie pełnomocnictwa i przedstawicielstwa ustawowego	331
§ 35. Pełnomocnictwo	332
I. Udzielenie pełnomocnictwa	332
1. Zdolność do czynności prawnej	332

2. Oświadczenie woli mocodawcy	333
3. Treść pełnomocnictwa	334
4. Czynność „z samym sobą”	337
5. Pełnomocnik rzekomy	338
II. Stosunek podstawowy	340
III. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	341
IV. Prokura	343
1. Uwagi wstępne	343
2. Pojęcie i funkcja prokury	344
3. Podmioty kompetentne do udzielania prokury	344
4. Udzielenie prokury	345
5. Prokurent	345
6. Zakres prokury i sposób jej wykonywania	346
7. Wygaśnięcie prokury	348
Rozdział XII. Wpływ wadliwości czynności prawnych na ich skuteczność	
prawna	349
§ 36. Uwagi ogólne	349
§ 37. Postacie nieważności czynności prawnej	350
I. Nieważność	350
1. Uwagi ogólne	350
2. Konwalicacja	352
3. Konwersja	353
II. Wzruszalność	353
III. Bezskuteczność zawieszona	354
IV. Bezskuteczność względna	355
1. Uwagi ogólne	355
2. Konstrukcja bezskuteczności względnej na podstawie art. 59 KC	356
3. Przesłanki	356
4. Skutki i funkcja	358
Rozdział XIII. Przedawnienie i terminy zawite	360
§ 38. Dawność	360
I. Pojęcie i funkcja	360
II. Rodzaje	361
§ 39. Przedawnienie	362
I. Pojęcie	362
1. Przedmiot	362
2. Zarzut przedawnienia	363
3. Skutek	365
II. Terminy	365
1. Długość	365
2. Obliczanie biegu terminu	367
III. Zawieszenie biegu przedawnienia	368
IV. Przerwa biegu przedawnienia	369
1. Uwagi ogólne	369
2. Dochodzenie roszczenia przed sądem	370

3. Uznanie roszczenia	371
4. Mediacja	373
§ 40. Terminy zawite	374
I. Pojęcie i rodzaje	374
II. Skutki	376
Indeks rzeczowy	379